

За Орфей, делфините и Сафо

Като всеки роден и израсъл край морето, и аз имам особена слабост към делфините. За мен те са най-красивите, най-елегантните и най-разумни обитатели на океанската и морска шир. Обичам елегантните им скокове, възхищавам се на изящната извивка на телата им, наслаждават ме звуците, които издават. Като деца, докато тичахме из плитчините на поморийските плажове, а изпод краката ни хукваха подплашени малки калканчета или припкаха скарриди, най-голям празник за нас бе да ги зърнем някъде към хоризонта, да нададем почти индиански вик: "Делфини, делфини!" и да заподскачаме в див възторг, но пък и ме пронизва тъпа болка в стомаха, като си спомня, че съм ял филе от делфин, което в средата на миналия век минаваше за голям деликатес. Какво варварство на ония времена!

Но нека оставим миналото на миналото, това няма да върне нито делфините в нашето Черно море, нито нашенската скумрия, чиито пасажии те, делфините, гонеха към родните брегове и към мрежите на рибарите. Ах, какви прекрасни нанизии от истински чирузи красяха някога поморийските, несребърските, созополските дворове...

Друго искам да ви разкажа за тези артистични създания. Работейки като представител на чешка туристическа фирма в Гърция на остров Корфу, често ми се налагаше да посещавам с туристи двореца Ахилион, лятна резиденция на най-възхитителната жена от династията на Хабсбургите, прекрасната Алжбета Австрийска, наричана и най-вече позната като Сиси. И тя е обожавала делфините. Дори си ги е избрала за лого на този дворец. Навсякъде, по икони, по мебели, по парапети

е пълно със стилизирани делфини, не липсва и мраморен вариант в малък водоскок. В края на XIX век, когато Европа преоткрива древна Елада, Сиси е купувала или получавала като подарък много и най-различни статуи, барелефи от елинистичен произход. И тъй като са изложени в една от залите на двореца, развеждайки чешките туристи из него, налагаше ми се да говоря и за тях.

Някак там възникна този мой странен разказ за Орфей, делфините и Сафо. Мисля си, че в основата му трябва да е нещичко прочетено от мен в една от книгите на писателя Христо Карастоянов /когото харесвам и ценя/, нещичко и от гръцката митология, а може да съм си го и доизмислил. Не знам. Главата ми е пълна с толкова информация, към която по необходимост прибягвам на три-четири езика, та вече сам не знам чел ли съм го, чул ли съм

го или съм си го съчинил. Така или иначе, у моите чешки клиенти този разказ буди голям интерес и задължително поражда широка усмивка, а това винаги е било основна моя цел, баламосвайки или по-прилично

Васил Самоковлиев

речено, замайвайки слушателите си, да ги завладея и спечеля. Знам ли... Ето и самият разказ, както приблизително го поднасям на чешки туристи пред прекрасните паметници на античната гръцка култура. Приблизително, защото липсват ръкомаханията ми, гримасите ми, снишаването и повишаването на гласа, паузите, кокоренето с недоумяващи очи, разтегнатите в загадъчна усмивка устни и пр.

Всеизвестно е, че Орфей е тракийски цар и ненадминат певец. Знае се, че неговите песни омайвали и живата и мъртва природа, дори боговете на Олимп, иначе вечно разделени на два антагонистични лагера /още оттогава ли бе, брате?/, били единни във възхитата и любовта си към него. Затова и проявили снизхождение и сторили огромно изключение – разрешили му да посети царството на мъртвите и да изведе от него своята обожавана Евредика, попаднала там след ухапване от змия. За водач му бил определен бог Хермес, най-старият споменуван колега екскурзовод, макар и в други измерения. Ала имало и условия. Че как иначе, може ли изключение без поставени условия? Орфей не бивало да се обръща, докато не напуснат подземното царство, щото стори ли го, завинаги ще изгуби обичаната си половинка. Ама пуста мъжка нетърпеливост, че и недоверие? Върви той, вече се вижда светлина в тунела, а не чува стъпки зад себе си. Дали не са го преметнали боговете и любимата му не крачи зад него? Взел че се обърнал, видял тъжната усмивка на жена си и се лишил от нея завинаги. И туй се знае, знае го кой ли не, тази тема е експлоатирана векове как ли не и от кого ли не. Да, ама има и продължение. А него вече малци на го знаят. Какво става по-нататък с Орфей, останал сам и самотен в живота?

И тук идва шокиращият момент в моя разказ, който май съм взел назаем от Карастоянов. Шокиращ, защото никой не очаква такова развитие и подобен край на легендарния певец. То в издадената на български език гръцка митология се намеква някак за това, ама липсват пикантните подробности, тъй като преводът е от руски, а авторите по

онова време задължително са слагали лозов лист на целомъдрие пред всяка подобна история, дори едва намекваща за еротика. А гръцката митология е изцяло заложена на еротиката, тя е била и алфата и омегата в живота на древните братя елини. Спомнете си само рисунките по вази и други керамични съдове или си представете статуетките на сатири. Ха-ха... Карастоянов повдига лозовия лист и така разбираме, че, видите ли, Орфей тъй силно обичал и обожавал жена си, и толкова се упреждал, че сам завинил нейната загуба завинаги, че съвсем изгубил интереса си към жените. А мъжете, които му се възхищавали и силно желаели приятелството и компанията му, това и чакали. В ония времена в интимен, еротичен план полът,

Сафо

както се знае, не е играл особено важна роля, важното било да се кефят и да са доволни и двете страни. И така, за кратко време дворецът на Орфей, там някъде в Родопите, /както гордо твърдят нашите учени глави, вметвам само за българските читатели!/, се изпълнил с мъже на всякаква възраст и занятие, и се подели едни оргии... С две думи, казано с езика на сегашната българска жълта преса, превърнал се в „клуб на меките китки“. Мъже от близо и далеч зарязвали жените си и се заселвали в това мъжко царство, където, кой знае, може и да се чувствали и по-добре от дома си. Да, ама жените оставят ли се да бъдат мамени, подведжани и пренебрегвани? Намерила се е някоя Лизистрата, организираща тя унижените, сърдити и разгневени жени, нахлули те в двореца на Орфей и ела да видиш какво става! Подгонили мъжете си с нещо

като „– Марш вкъщи, негоднико!“ или подобно, нахвърлили се връз горкия Орфей, убили го и го разкъсали на парчета! Лелеле-е-е! Е то бива, бива женско изхвърляне, ама чак толкоз... Парченцата от тялото на ликвидирания най-певец на всички времена били хвърлени в Марица, която наистина потекла окървавена, както се пее в друга песен и не за Орфей /пак само към българския читател!/. Носи се към Бяло море главата на злощастния артист, а след нея стотици късчета от прекрасното му тяло, нахлуват и се сливат с морските води. И тогава става чудото. Ще да е било дело на някой от боговете, не може то току-така, да изчезне без следа най-талантливият, най-прекрасният, най-обичаният поет и певец на всички времена. Не се знае, чия е идеята, но явно другите са нямали възражения, защото късчетата от тялото на Орфей, попаднали в прегръдката на морето, мигом се превърнали в... делфини. Та затова и звуците, които те издават на своя си език, за нас, които ги обичаме и им се радваме, напомнят нежна музика. Добре измислено, нали?

Така че, господа /обръщението вече е към чешките туристи/, ако сте си наумили да се отдадете на политиката и заради кариерата си решите да смените дори и половата си ориентация, спомнете си тази история, ще ви светне червена лампичка, за да ви напомни, че подобна промяна е смъртоносна.

А главата на Орфей ли? Тя пък, поне-сена от морските течения, стигнала до някакъв бряг на някакъв остров, където си играло малко прелестно момиченце. „Я каква красива глава! Горката, няма си гроб, ще трябва да я погребат“ – рекло си то. И сторило това, което рекло. Докато привърши, навярно духът на Орфей, скрит някъде в прекрасната му мъртва глава, се преселил в крехкото телцето на споменатото момиченце. А знаете ли как се е казвало то? Името му е Сафо, бъдещата, ненадмината във времето поетеса, а островът, на който била погребана главата на Орфей, се наричал, нарича се и до днес Лезбос. Ей на туй му се казва приемственост! Евалла на тоя, който го е измислил!

Васил Самоковлиев